

Odpověď na článek Lenky Zlámalové „Pod Andrejem Babišem se z Česka poprvé stává financier EU“

Vít Havelka

Dovoluji si reagovat na [článek publikovaný Lenkou Zlámalovou na stránkách Echo Prime](#), který pojednává o tom, že se Česká republika stane v letech 2021-27 čistým plátcem do evropského rozpočtu. Tématu se dlouhodobě věnuji, a proto mě teze její eseje překvapila. Rozchází se totiž s tím, co jsem si doposud o rozpočtu EU přečetl a co jsem si měl možnost zkusmo vypočítat. Považuji tedy za důležité na text reagovat a předestřít svůj pohled na rozpočet EU v letech 2021-27.

Čistou pozici je těžké spočítat

Na začátku je nutné zmínit, že **vypočítávat přesnou čistou pozici jednotlivých členských států je velmi složité**. Zatímco výdaje evropského rozpočtu jsou víceméně předem dané, poplatky za členství se odvíjí od každoroční ekonomické situace v členských státech a vývoji v příjmech z dalších zdrojů EU rozpočtu, jako jsou cla, podíl na výběru DPH apod.

U států, které se pohybují na hranici čistých plátců a čistých příjemců z rozpočtu, tedy nelze na 7 let dopředu říct, v které kategorii skončí.

Česká republika ale k této skupině určitě nepatří – při zahrnutí VFR (víceletý finanční rámec) 2021-27 a Next Generation Fundu bude ČR zcela jistě čistým příjemcem, velmi pravděpodobně i když vezmeme oba „rozpočty“ zvlášť. Je nutné zdůraznit, že **toto tvrdí i české ministerstvo financí**, které je dle mého názoru jediné schopné tyto věci řádně propočítat. My ostatní můžeme maximálně přijít s více či méně přesnými odhady.

Správné teze článku Lenky Zlámalové:

- Ano, dá se říct, že došlo k překročení Rubikonu. Evropská unie si začne půjčovat na pokrytí financování svého rozpočtu ve velkém objemu tak, aby mohla zvýšit finanční transfery mezi svými členskými státy a financovat své politiky (především kohezní politiku).
- Je také možné kritizovat způsob přijetí dohody – tzn., že nedošlo k odsouhlasení v rámci referend. Jedná se o otázku rozhodování s demokratickou legitimitou. Já osobně třeba považuji posvěcení

rozpočtu hlavami exekutiv členských států za dostatečné, ale je to věcí názoru.

- Teze o nezájmu a chybějící diskuzi o evropském rozpočtu v ČR je pravdivá. Na politické scéně a mezi novináři jsou světlé výjimky. Jedná se o obecný problém témat spojených s EU. U rozpočtu je to ještě umocněno tím, že se jedná o extrémně složitou problematiku, které v ČR podrobně rozumí pouze hrstka lidí. Rozpočet navíc občany ČR vůbec nezajímá – dle průzkumu STEM se jedná o cca 2% populace, která „aktivně vyjednávání sledují“. Proč by se tomu politici a novináři věnovali?¹
- Otázka na čistou českou pozici během tiskové konference Andreje Babiše po jednání o rozpočtu od novinářů měla padnout. Nemuseli bychom se o dané téma alespoň dále handrkovat.
- Je také pravdou, že Next Generation EU Fund je zaměřen na pomoc předluženým jižním státům. Evropská komise sice zveřejnila zdůvodnění, které se opírá o „makroekonomickou nestabilitu ekonomik“, ale trochu to považuji za berličku pro nasměrování peněz na jih. Myslím, že se jedná jednoznačně o politické rozhodnutí, ale to je na delší diskuzi.

Nepravdivé teze článku Lenky Zlámalové

- Je velmi těžké reagovat na jednotlivé odstavce článku, protože dle mého názoru dochází k míchání VFR 2021-27 a Next Generation EU

dohromady. Stejně tak je těžké z článku zjistit, jak Lenka Zlámalová dochází k tezi, že ČR bude čistým plátcem. Informace, že autorka vychází ze závěrů Evropské rady neobstojí, protože ta obsahují pouze obecné informace o alokacích. Pro aplikaci alokačních vzorečků je třeba armáda úředníků. Závěry Evropské rady přitom neobsahují žádnou tabulku o alokacích v rámci členských zemí a ani jejich předpokládané platby.

- Text Lenky Zlámalové neobsahuje žádný popis toho, jak ke svému hlavnímu argumentu došla. Nelze tedy ověřit správnost jejího výpočtu.
- Z tohoto důvodu je těžké operovat s jednotlivými tezemi autorky a následující odstavce se tedy pokusí pouze obecně vysvětlit, proč Lenka Zlámalová dle mého názoru činí nesprávné závěry.

Víceletý finanční rámec 2021-27

- Jedná se o „původní evropský rozpočet“, tak jak jsme ho doposud znali. Jeho součástí je například kohezní politika (evropské fondy), zemědělská politika či rozvojová pomoc. Nově také VFR výrazněji financuje evropskou obrannou spolupráci a ochranu hranic.
- V rámci VFR jsou peníze buď rozdělovány na základě „národních obálek“, nebo centrálně z EU úrovně. Mezi národní obálky patří typicky kohezní politika nebo zemědělství. Centrálně řízené rozdělování probíhá například u výzkumného programu Horizont Europe. Nás pro vypočtení

¹ Více zde: <https://europeum.org/en/articles/detail/3377/eu-monitor-cesi-a-vicelety-financi-ramec-po-roce-2020>

české čisté pozice zajímají především peníze rozdělené na základě národních obálek.

- Ačkoliv je téměř nemožné spočítat přesnou částku, kolik ČR nakonec dostane a kolik zaplatí **v rámci VFR 2021-27, je stoprocentně jisté, že ČR bude čistým příjemcem.**

- Platby do evropského rozpočtu mezi lety 2011-2019 byly průměrně ročně 44,5 miliardy CZK
- Příjem z rozpočtu EU byl mezi lety 2011-2019 průměrně ročně 117 miliard CZK²
- ČR se sníží příjem z kohezní politiky o 23 % oproti končícímu VFR. Jedná se ale pouze o část VFR, třeba v zemědělské politice nedojde k žádnému velkému poklesu. O žádných dalších zásadních škrtech národních obálek nevím.
- I kdybychom si ale řekli, že „ztratíme“ 23 % současné národní alokace obsahující zemědělství a kohezní politiku, stále budeme čistými příjemci z EU rozpočtu. Ročně bychom měli příjmy „pouze“ cca 89 miliard CZK, přičemž do rozpočtu EU zaplatíme asi polovinu této částky.
- Růst či pokles plateb do rozpočtu VFR bude záležet především na vývoji HND, naše příspěvky budou asi postupně růst, ale silně pochybuji, že dosáhnou výše příjmů. Na to bychom museli zázrakem alespoň o 1/3 zbohatnout.

² <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/ceska-republika-ziskala-v-roce-2019-z-ro-37294>

- **Ano, jedná se o hodně hrubý odhad, jeho účelem je ale hlavně poukázat na nesmyslnost teze, že se „ČR stane čistým plátcem do evropského rozpočtu“.**

- Konkrétní odhady má zcela jistě k dispozici MF ČR, které tvrdí, že minimálně do roku 2027 budeme čistými příjemci.

- **Rabaty**

- Není pravda, že by Německo nemělo doposud rabat. Úplně původně totiž mělo tzv. „rabat z britského rabatu“. Ostatně stejně jako Rakousko, Nizozemí a Švédsko. Rabaty pro tyto země vznikly historicky jako reakce na slevy z poplatků za členství Spojeného království.
- Později se k tomu přidaly i rabaty na platby z podílu na DPH, celkových příspěvků na základě HND apod.³
- **Pravdou ale je, že došlo k velkému navýšení celkových rabatů Nizozemí, Německa, Švédska, Rakouska a Dánska oproti minulosti.**
- Stále ale platí, že tyto země budou výraznými čistými plátcem do rozpočtu EU.

Next Generation EU

- Jedná se o fond, jehož účelem je pomoc evropským ekonomikám v krizi způsobené

³ Zde se doporučuji podívat na: <https://www.bruegel.org/2019/12/who-pays-for-the-eu-budget-rebates-and-why/>

pandemií COVID-19. Je to takový přílepek ke klasickému VFR. Peníze budou primárně distribuovány přes standardní nástroje (třeba kohezní politiku). Celková výše fondu bude 750 miliard €, 360 miliard € v podobě grantů a 390 miliard € v podobě půjček.

- **Kritéria pro národní alokace jsou skutečně jiná než v případě klasické kohezní politiky.**

V letech 2021 a 2022 bude rozděleno 70 % z celkové částky. Pro jednotlivé části NGEU v tomto období se alokační klíč liší dle účelu peněz, důležité ale je, že velkou roli bude hrát výše nezaměstnanosti v letech předcházející pandemii⁴. Teprve v roce 2023, kdy se rozdělí zbylých 30 % peněz, bude klíč k rozdělení pokles HDP v důsledku pandemie COVID-19. **Takovéto řešení upřednostňuje především jižní Evropu, během vyjednávání ale došlo k posunu v roce 2023, který se zdá výhodnější pro ČR než původní plán EK.**

- **V současné době absolutně nelze spočítat, jak bude přesně vypadat česká čistá pozice.**

Můžeme pracovat pouze s odhady.

- Ministerstvo financí ČR tvrdí, že zcela jistě budeme čistí příjemci – tedy dostaneme více, než zaplatíme.
- Evropská komise ve svém původním odhadu řekla, že ČR by mohla být velmi malý čistý plátec do NGEU⁵. Problém je ale v tom, že u tohoto výpočtu nikdo

nezná jeho metodologii a stejným číslem jako EK se nedokázalo MF ČR ani někteří čeští europoslanci dopočítat. Navíc došlo ke změně alokačního klíče pro 30 % celkové částky v roce 2023, který je spíše ku prospěchu ČR, která „byla bita“ na malém zadlužení a velmi nízké nezaměstnanosti.

- **Zde záleží na tom, komu více věříme. Zdali českému MF ČR nebo odhadu EK.** Pokud by ale náhodou byla ČR v rámci NGEU čistým plátcem, bude to velmi málo. V podstatě pouze kapka v moři vody – dle květnového odhadu EK by se jednalo o cca 16 miliard CZK, při celkových předpokládaných příjmech cca 950 miliard CZK, pokud počítáme VFR a NGEU dohromady.

Zamyšlení na konec

- Dle mého názoru je třeba celý balík VFR a NGEU vnímat jako celek. V jeho rámci budeme stoprocentně čistými příjemci, a to výrazně.
- Je také třeba upozornit na to, že ČR byla v roce 2019 na 92 % průměru HDP v PPP. Česká republika se tedy začíná ekonomicky výrazně přibližovat době, kdy se může stát čistým plátcem. Bude to ale trvat ještě minimálně 7 let.
- NGEU je politicky postaven tak, aby pomohl především jižní Evropě. Ta, ačkoliv měla vysokou nezaměstnanost, mizerný růst HDP a vysokou zadluženost, byla velkým čistým plátcem do

⁴ Popis původních klíčů rozdělení dle návrhu Evropské komise je k nalezení na stránkách Bruegel. Klíč bude aplikován v letech 2021 a 2022: <https://www.bruegel.org/2020/06/the-eus-recovery-fund-proposals-crisis-relief-with-massive-redistribution/>

⁵ Odhad EK dostupný zde, na straně č. 51 je vypsána tabulka s odhady EK: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/assessment_of_economic_and_investment_needs.pdf

evropské rozpočtu. Něco, co po pandemii COVID-19 bylo politicky nepřijatelné.

- Největší část pomoci jižní Evropě zaplatí Němci a další čistí plátcí typu Rakousko či Nizozemí. Střední a východní Evropa buď dostane z fondu více, nebo bude přibližně na nule. V případě ČR osobně pochybuji, že budeme v rámci NGEU čistými plátcí, ale s určitostí to dnes nelze říct. Věřím v tomto spíše odhadům MF ČR.
- Osobně přijatý rozpočet EU považuji za dobrý, je vyvážený a reaguje na aktuální politické spory na evropské úrovni. Jediné, co mne mrzí, je upozadění nových priorit (obrana a ochrana hranic) a přesun financí zpět do kohezní politiky a zemědělství. To je ale věcí názoru a dá se o tom diskutovat.
- Není však možné vést diskuzi nad tím, zdali budeme čistými plátcí nebo příjemci. Míjí se to zkrátka s reálným stavem věcí.

Autorem textu je Vít Havelka, výzkumný pracovník Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM a doktorand na IMS FSV UK. Dlouhodobě se věnuje problematice evropského rozpočtu a českému veřejnému mínění o Evropské unii.

Spolufinancováno v rámci
programu Evropské unie
„Evropa pro občany“

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací odpovídá výlučně autor. Publikace nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.